

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2024

No 4

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 882 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 30-aprelda ruxsat etildi.

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Organizational Behavior and Leadership.....	10
Ibrokhim Gulomov	
Baliqchilikda klasterlarini tashkil etishning nazariy asoslari	18
Olim Murtazayev, Muydinov Olim Bekmuratovich	
Оценка состояния привлечения инвестиций в сферу туризма Узбекистана и механизмы управления	24
Арзиматов Бобирмирзо Зокирджон угли	
Biologik aktivlar buxgalteriya hisobni milliy va xalqaro standartlarga muvofiq takomillashtirish masalalari ...	27
Axmadaliyeva Zebo Abduxalimovna	
Aholi yashash joylarida yong'in risklarini bartaraf etish xizmatlardan foydalanish imkoniyatlari	32
Aziz Zikriyoev	
O'zbekistonda ilmiy darajali kadrlar tayyorlash tizimi boshqaruvining tashkiliy tuzilmasi va vazifalari.....	40
Beknaeva Shaxnoza Vladimirovna	
Mintaqaviy turizmning iqtisodiyot rivojlanishiga ta'siri (O'zbekiston turistik xizmatlar bozori misolida).....	45
D. B. O'roqova	
Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini ko'paytirishning asosiy yo'llari.....	50
Ibrohimov Boburmirzo Baxtiyor o'g'li, Sayfiddinov Sarvarbek Anvarbek o'g'li	
Sanoat korxonalarining aksiyalar bozoridagi faoliyati tahlili: muammolar va yechimlar	55
Igitov Jurabek Kuzibekovich	
Qurilishda modernizatsiya va diversifikatsiya qilish asosida yangi ishlab chiqarish quvvatlarini oshirish	63
Islamov Ozodjon	
Sanoat korxonalari innovatsion salohiyatini oshirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish yo'llari.....	67
J. K. Boymurodov	
Mamlakatda yashil iqtisodiyotni rivojlantirish yo'nalishlari	72
Kadixodjayeva Nilufar Raxmatullayevna	
BlokchEYn texnologiyalari yordamida raqamli iqtisodiyotni o'zgartirish	77
Karabayev Rustam Zafarovich, Saitkamolov Muxammadxo'ja Sobirxo'ja o'g'li	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida zamonaviy mehnat bozorining rivojlanishi	84
Layli Mirzayeva	
Xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirishda investitsion resurslardan samarali foydalanish mexanizmlari.....	88
Luiza Komilovna Xaydarova	
Umumta'lim muassasalari sonining ekonometrik tahlilini pedAgogik metodlar yordamida amalga oshirish....	93
Ravshanova Muhayyo Maxmanazarovna	
O'zbekiston tarixiy shaharlarida turistik faoliyati shakllanishi va ularni boshqarishning nazariy asoslari.....	98
Meliqulov G'ayrat Abdug'afforovich	
Iqtisodiy rivojlanish va ilmiy tadqiqot rivojlanishining havo ifloslanish darajasiga ta'siri	105
Murodullayev Kamoliddin Sherzod o'g'li, Sadibekova Bibisora Djapparovna, Turdiqulov Farrux Ravshanjon o'g'li	
Hududlarni rivojlantirish va "yashil iqtisodiyot"ni shakllantirishning ekologik muammolari.....	110
Maxkamov Saidafzal Saidkamol o'g'li, Yigitaliyeva Dilnavo Mansurjon qizi	
Ekoturizm obyektining tasniflanishi va alohida xususiyatlari	116
Qodirov Azizjon Anvarovich	
Mamlakatimiz oliy ta'lim tizimida sifat menejmentidan foydalanishning konseptual asoslari	121
Saidqulova Furuza Farmonovna	
Bo'lajak iqtisodchilarning kasbiy kompetensiyalari.....	125
Shukurova Marifat Xodjiakbar qizi	
Ta'limning bosqichlari va ularning inson kapitalini shakllantirishdagi ahamiyati	129
To'rayeva Hurriyat To'yqulovna	

Hududlarda to'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb etish dasturini amalga oshirishda marketingni rivojlantirish yo'llari	136
Xamidov O. X., Tojiyeva A. F.	
Investitsiyalar marketingining strategik aspektlari.....	143
Xodjamberdiyeva Dilnoza Bahtiyorovna	
Xorijiy investitsiyalarni jalb etishda investitsion muhit jozibadorligini oshirishga nazariy qarashlar	149
A. Bektemirov, A. A. Abdurahmonov	
Qishloq xo'jaligi raqobatbardoshligini oshirishning ilg'or xorij tajribasi	154
Abdulloev Asliddin Junaydullayevich, Ochilov Narzullo Fayzulloyevich	
Sanoat ishlab chiqarish tizimining investitsion xususiyatlari.....	159
Yodgorova Xalima To'liqinovna	
Turizm sohasi uchun yuqori malakali kadrlarni tayyorlashda davlat va xususiy sherikchilikning o'zaro bog'liqligi tahlili.....	165
Raxmatov Adxam Itolmasovich	
Mamlakatimizda turizm tashkilotlari faoliyatini qo'llab-quvvatlash maqsadida marketing instrumentlari orqali samarali tizim yaratish.....	169
Suyunova Kamilla Baxromovna	
Qishloq xo'jaligida agrokimyo xizmatlar ko'rsatishning iqtisodiy samaradorligini oshirish yo'llari	173
Tabayev Azamat Zaripbayevich	
Yashil iqtisodiyotga investitsiyalarni jalb qilishni faollashtirish muammolari	178
Xomitov K. Z., Masharipova S. R.	
Considerations on the Problem of Illegal Migration and Human Trafficking	183
Azamatova Gulmira Bayirbekovna, Otarbayeva Guljan Kobeyevna	
Sustainable Development and Environmental Economics in Uzbekistan: A Focus on Carbon Pricing and Renewable Energy	186
Muhammadiyev Po'latjon Ilhomjon o'g'li, Urganbayeva Dilnoza Toxtasinovna	
The use of Digital Technologies in the Provision Of Utilities to the Population	192
Mamanazarov Oybek Shomurodovich, Inoyatova Durdona Shoxaydarovna, Alijonov Jamshid Alijon o'g'li	
The Current State of the Digital Economy in the Agrarian Sphere: Problems and Solutions	196
Babadjanov Abdirashid Musayevich	
Behavioral Theory of the Firm.....	201
Egamberdieva Oydin Abror qizi	
The Role of Information Technologies in Increasing the Capitalization of Commercial Banks	207
Egamova Makhfurat Esanovna	
Финансовые риски в исламском финансировании для внедрения в Республики Узбекистан	211
Абдуллоев Фуркат Олимджонович	
Совершенствование методологии экспертизы инвестиционных проектов	216
Бекимбетова Гулнора Маратовна	
Методические подходы к формированию механизмов стратегического управления развитием химической отрасли.....	223
Бибутова Шахло Саъдуллаевна	
Меры по снижению доли теневой экономики в стране.....	228
Махмудова Юлдузхон Бахромжон кизи, Сафаров Гиёсиддин Абдуллаевич ўғли	
Формирование национальной инновационной системы – одна из приоритетных задач повышения конкурентоспособности Республики Узбекистан	232
Н. М. Махмудов, А. А. Алиев, З. А. Мирзоев	
Мониторинг и анализ современного состояния и развития промышленности в Узбекистане.....	237
Назарова Раъно Рустамовна, Исмоилова Малика Дилшодовна	
Цифровая платформа как инструмент трансформации бизнес-процессов.....	243
Раупов Жамшид Рашидович	
Роль применения ключевых показателей эффективности труда на предприятиях.....	249
Рахматуллаева Шахноза Хамидовна	

Влияние цифровой трансформации на инвестиционную привлекательность Узбекистана.....	255
Саитхамолов Мухаммадхожа Сабирходжа угли, Маркабаева Жансая Айбек кызы	
Организация и координация методической помощи при управлении педагогическими кадрами	261
Хакимова Майя Юрьевна	
Интеграция узбекистана в мировое экономическое содружество путем унификации бухгалтерского учета на основе МСФО	266
Зарипова Саёхат Зафаровна	
Tijorat banklari tomonidan investitsiya loyihalarini moliyalashni rivojlantirish imkoniyatlari.....	271
Abduqodirova Ozoda Anvarjon qizi	
Tijorat banklari tomonidan jismoniy shaxslarga ajratilgan kreditlarning joriy tahlili.....	276
Abdusalomov Jaxongir O'ktam o'g'li	
Globallashtirish sharoitida mamlakatimizda sug'urta bozorini raqamlashtirishning ahamiyati	282
Anvarova Z.	
The Role of Parents and Teachers in Promoting a Healthy Lifestyle in Children.....	286
Axtamov Djamshed Baxromovich	
A Study of the Importance of Green Economy in Uzbekistan Sustainable Economic Development and its Measurement Indicators in Relation to Environment.....	291
Ataniyazova Maksuda Baltayevna, Tairova Zarnigor Mammot qizi	
Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobot tuzishning zarurligi.....	296
Avazov Iloxom Ravshanovich	
Foydani soliqqa tortish obyekti sifatidagi iqtisodiy tarkibi.....	301
Axrorov Zarif Oripovich	
Surxondaryo viloyatida aholining uy-joy bilan ta'minlanganlik darajasini tahlili.....	309
Ibragimov Qobil To'xtamishovich	
Review of Methodological Approaches to Enterprises Financial Condition Analysis.....	314
Ismailova Maxbuba Mirxalilovna	
Innovatsion rivojlanish sharoitida xizmat ko'rsatish sohasini tasniflanishining nazariy va ilmiy asoslari.....	319
Masharipova Manzura Alimbayevna	
Korxonalarda benchmarking strategiyalarini qo'llashning ijtimoiy-iqtisodiy mexanizmlari.....	325
Narziyeva Dilafiruz Muxtorovna	
Davlat budjetining soliqsiz daromadlari shakllanishini takomillashtirish yo'llari.....	330
O'ktamova Nargiza Narzulla qizi	
Mamlakatimizda sanoat ishlab chiqarishi korxonalarining rivojlanish holati tahlili.....	334
Olimov Maqsudjon Komiljon o'g'li	
Moliyaviy natijalar to'g'risidagi hisobotni moliyaviy hisobotning xalqaro standartlar talablari asosida tuzish.....	339
Pardayeva Zulfizar Alimovna	
Raqamlashtirish sharoitida qo'shma korxonasi faoliyatining tahlili.....	343
Rashidov Jamshid Xamidovich	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning rivojlanishida oilaviy tadbirkorlikning o'rni.....	348
Raximov Baxromjon Ibroximovich, Saloxiddinov Zuxriddin Nuriddin o'g'li	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida xizmat ko'rsatishning ilmiy asoslari.....	352
Suyunov Asror Baxtiyorovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida telekommunikatsiya sohasini rivojlantirish ilmiy asoslari.....	356
Toshmatov Salohiddin Zayniddinovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida innovatsiyalarni joriy etishning huquqiy masalalari	360
Turg'unov Saloxiddin Jamol o'g'li, Mirzayeva Mohidil Vohidovna	
Zamonaviy sharoitlarda korxonalarning moliyaviy baqarorligini yaxshilash masalalari	366
Usmanova Guljahon Ulug'bek qizi	
Franshizalarni jalb qilishda davlat boshqaruvi tizimida marketing tadqiqotlarining ahamiyati	371
Xodjayev Anvar Rasulovich	

Transport Decarbonization Strategy.....	377
Yarashova Vasila Kamalovna, Muradov Bekzod Xidirnazar ugli	
Temir yo'l transportida ishlab chiqarish faoliyatining iqtisodiy samaradorligini oshirish	382
Yermatova Dilnoza Axmadjonovna	
Iqtisodiyotda davlat ishtirokini qisqartirish va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish istiqbollari	387
Yuldashev Xusniddin Abdullayevich	
Issiqlik ta'minoti xizmatlarini ko'rsatish samaradorligi va sifatini baholash ko'rsatkichlari tizimi	390
Abdulaziz Abdumo'minovich Matro'ziyev	
Issiqlik ta'minoti xizmatlari sifatiga ta'sir etuvchi omillar va ularni baholash	394
Abdulaziz Abdumo'minovich Matro'ziyev	
Jismoniy shaxslarning mol-mulkiga soliq solishni takomillashtirish.....	399
Abdullayev Zafarjon Alijonovich, Zaydullayev Abduhabib Boliqul o'g'li	
Sug'urta tashkilotlarida hisob siyosatini ishlab chiqishning ahamiyati.....	404
Abduraimova Maftunaxon Axmatovna	
Bank risklarini boshqarishning xalqaro tajribalari.....	409
Abdurasulov Jaxongir Abduvaliyevich	
Tadbirkorlik subyektlari ijtimoiy ma'sulligini ta'minlash mexanizmining amal qilish darajasi	416
Bayisbayev Javlon Nurlanovich	
Qishloq aholisining qishloq xo'jaligida bilim va innovatsiyalarni o'zlashtirishga ta'sir etuvchi omillarni iqtisodiy baholash (Samarqand viloyati misolida).....	421
Bozorova Lobar Nuralevna	
Направления совершенствования инновационных стратегий в деятельности промышленных предприятий	427
Дониерова Зухрабону Алишер кизи	
Mol-mulk solig'ining korxonalar faoliyatiga ta'siri.....	432
Qudiyarov Kishibay Ramatullayevich	
Banklar reytingini aniqlash va barqarorligini ta'minlashning ustuvor yo'nalishlari.....	438
Maxmudov Omon Tuxtayevich	
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida tijorat banklarining aktiv va passiv operatsiyalarini innovatsion usullar orqali boshqarishni takomillashtirish	442
Mo'minova Ma'suda Baxtiyarovna	
Auditorlik tekshiruvini dasturiy ta'minot asosida tashkil etish: muammo va yechimlar.....	447
Nazarova Kamola Sattoral qizi	
Ishlab chiqarish infratuzilmasini rivojlantirishning davlat tomonidan tartibga solish konsepsiyasi.....	453
Normurodov Xusan Eshmaxmatovich	
O'zbekiston Respublikasida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning ahamiyati hamda uni rivojlantirish istiqbollari.....	460
Nurullayeva Shaxnoza, Saydullayeva Saodat	
Tijorat banklari inson kapitali samaradorligini baholashda KPI ko'rsatkichlaridan foydalanish mexanizmlari	467
Turaeva Mastura Kurbanovna	
Сущность и особенности инвестиционно-строительного процесса	471
А. Бектемиров, Б.М.Абдувалиев	
Tijorat banklarida muammoli kreditlarni boshqarishning dolzarb masalalari.....	478
Saidov Hayotjon Raxmatulloyevich	
Tijorat banklarida kredit operatsiyalari hisobini takomillashtirish.....	482
Sa'dullayeva Asalxon Muzaffarovna	
Ko'p tarmoqli fermer xo'jaliklarining raqobatbardoshlikni baholash usullari	485
Abdulloyev Asliddin Junaydullayevich, Teshayev Mirolim Djumayevich	
Tadbirkorlik subyektlarida soliq yukini optimallashtirish mexanizmi	490
To'xsanov Qudratillo Nozimovich	

Davlat sektorida ichki audit tadbirlarini umumiy rejalashtirish Xamidova Z. U.	495
Aholi moliyaviy savodxonligini oshirish va uning ahamiyati..... Xudayarova Xurshida Abdunazarovna	501
Kambag'allikni qisqartirishning xorijiy mamlakatlar tajribasi..... Xudoyberdiyev Jamshid Juraboy o'g'li	505
Oliy ta'lim muassasalarida buxgalteriya hisobi va ichki auditni takomillashtirish..... Shaymatova Nargiza Ashurovna	511
Raqamli iqtisodiyot sharoitida sug'urta xizmatlari..... Shodmonova Odina G'ofur qizi	516
Fuqarolar davlat pensiya ta'minoti tizimining amaldagi holati tahlili..... Sholdarov Dilshod Azimiddin o'g'li	520
Aholiga bank xizmatlari ko'rsatishning ijtimoiy ahamiyati..... Eldor Uskanov	525
Innovatsion boshqaruvning ilg'or xorijiy tajribalari Yusupova Jamila Karamatdinovna	530
Neft-gaz korxonalari moliyaviy-iqtisodiy faoliyati natijalari tahlili ("O'ZBEKNEFTGAZ" AJ misolida) Umurzoqov Jamoliddin Sherbekovich	534
Korxonalarda savdo marketing faoliyati samaradorligini baholash..... Sobirov Azizbek Avzbekovich	541
Moliyaviy firibgarliklarga qarshi kurashishda raqamli texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari..... Gadaev Ismat Yadgarovich	548
Hududlarda islom iqtisodiyoti tamoyillari asosida amalga oshirilgan investitsion loyihalar: to'siqlar va yechimlar Irgasheva Gulbahor Sodiqovna	551
O'zbekistonda investitsiyalardan samarali foydalanish asosida oziq-ovqat sanoati samaradorligini oshirish yo'llari..... Kobilova Nasiba Xurramovna	554
Foreign Economic Relations as a Factor of Effective Functioning of the Economy Bakhodurova Sulkhiya Azizkhodjaevna, Li Marina Rudolfovna, Mukhtarova Donata Ravshanbekovna, Romashkin Roman Anatolyevich	561
Modern Approaches to the Organization and Development of the Consumer Services Market..... Musyeva Shoira Azimovna	566
Ishlab chiqarish siklini qisqartirishning iqtisodiy samaradorligi..... Odina Nabiyeвна Tuychiyeva, Nazarova Latofat Toirjon qizi	570
Asalarichilik mahsulotlari bozorida marketing strategiyasini amalga oshirish..... Rashidova Xadicha Tursunalievna	575
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida bank faoliyatini iqtisodiy-matematik modelashtirish yo'llari Raxmanov Mexridin Sindarovich	581
Korporativ boshqaruv amaliyoti bo'yicha hisobot tuzish bo'yicha xorijiy tajriba..... Tashmatov Rustam Xusanovich	586
Iqtisodiyotda davlat ishtirokini qisqartirish va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish istiqbollari Yuldashev Xusniddin Abdullayevich	592
Iqtisodiyotda turizm o'rnini statistik baholash uslubiyoti..... Zilola Jumanova	595
Финансовые риски в исламском финансировании для внедрения в Республики Узбекистан Абдуллоев Фуркат Олимджонович	602
Блокчейн-технология и информационная безопасность в цифровой экономике Узбекистана..... Кадиров Алишер Исмаилович	607
Цифровая платформа как инструмент трансформации бизнес-процессов Раупов Жамшид Рашидович	611

O'zbekistonda zamonaviy kabel va sim mahsulotlari ishlab chiqaruvchi korxonalar faoliyatiga nazar.....	617
Rashidova Odina Olimjon qizi	
Современные тенденции развития валютных отношений в Узбекистане	622
Камалов Камолатдин Кахрамонович	
Sug'urta sohasining O'zbekiston iqtisodiyotidagi o'rni	626
Sharobiddinov Akramjon Goyibbayevich	
Kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirishning xorij tajribasi va undan O'zbekistonda foydalanish yo'nalishlari	630
Fayziyeva Aziza Azamat qizi	
Modeling the Stackelberg strategy in a linear model (linear city) Hotelling.....	635
Musayeva Shaira Azimovna, Usmonova Dilfuza Ilkhomovna	
Mulkning kapitallashuvi darajasini iqtisodiy jihatdan amalga oshirish samaradorligini baholash uslublari.....	644
Norboyev Odil Abrayevich	
Tijorat banklarining kredit portfelini amaliy holati va ekonometrik tahlillari: ATB "Aloqabank" misolida.....	649
Norov Akmal Ruzimamatovich, Norova Nozima Nabiyeвна	
O'zbekistonda "yashil iqtisodiyot" muhitida kreditlash va moliyalashtirish imkoniyatlari	654
Taxir Urkinbayev	
Budjet tashkilotlarida ichki nazorat tizimini tashkil qilishning xususiyatlari.....	658
Abduraxmanov Ramazon Abdullayevich	
Chinese Commercial Banks Experience in Asset Diversification	663
Uktamova Nozima Narzulla kizi	
Sanoat taraqqiyotida ishlab chiqarish korxonalarini ustuvor rivojlantirish istiqbollari.....	667
Yadgarov Akram Akbarovich	
Анализ деятельности коммерческих банков Узбекистана по кредитованию физических лиц.....	673
Базарова Нигора Равшановна	
Mahalliy va xorijiy investitsiyalarni jalb etishning innovatsion jarayonlarga ta'sirini baholash.....	684
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida innovatsiyalarning iqtisodiy samaradorligini oshirish yo'llari	689
Kuziyeva Nargiza Ramazanovna, Xusanov Faxriddin Jamoliddin o'g'li	
Tashqi mehnat migratsiyasi.....	694
O. N. Djurayev	
Raqamli iqtisodiyotda sanoat tarmog'ining davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanishini baholash	699
Otaboyeva Dildora	
Nobank kredit tashkilotlarining moliyaviy xizmatlari sifatini oshirishning xorijiy mamlakatlar tajribasi	705
Raimov Xurshid Muxtorovich	
Tijorat banklarida moliyaviy injiniringni qo'llash istiqbollari	711
Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich	
O'zbekiston Respublikasi moliya bozorida tijorat banklari faoliyati: muammo va yechimlar	716
Toymuxamedov Ibroxim Rixsiboevich, Jumaev Islombek Akram o'g'li	
Agrar ta'lim tizimida boshqaruv samaradorligini oshirish yo'llari	723
Boltayev Nurali Shiramatovich, Beglayev Uchqun Xurramovich, Abdiyev Izzat Risqiboyevich	
O'zini o'zi band qilgan shaxslardan olinadigan soliqlarni takomillashtirish orqali yashirin iqtisodiyotni jilovlash masalalari	731
Davranov Iskandar Jumayevich	
Iqtisodiy konsentratsiyalarni tartibga solish va nazorat qilishni takomillashtirish.....	738
Luqmanov Sharifxon A'zam o'g'li	
Role of Private and Public Kindergartens in Early Childhood Development	744
Makhmudova Munisakhon Abbos qizi	
"Yashil" enegriya quvvatlarini barpo etish iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash asosi sifatida.....	749
Muminova Elnoraxon Abduraimovna, Umarova Dilnoza Oybek qizi	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda CVP-tahlilni tashkil etishning muammoli jihatlari	754
Qlichev Baxtiyor Pardayevich	

Korxonada likvidlik riskini minimallashtirish orqali uning moliyaviy barqarorligini saqlab qolish	759
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Развитие международных торгово-экономических связей Республики Узбекистан	766
Ким Татьяна Валерьевна, Гофуржонов Шахрибону Бахромжон кизи	
Kapital qurilishni boshqarish samaradorligini oshirishning dolzarb masalalari	774
A. Bektemirov, M. U. Sarimsoqov	
O'zbekiston mehnat bozorida yoshlarning ish bilan bandlik darajasini oshirish.....	780
Mambetjanov Qahramon Qurbandurdiyevich, Bahromov Shahzod Fazliddinovich	
Роль имиджа в улучшении инвестиционной привлекательности высших учебных заведений.....	787
Жанзаков Бекзот, Жонузиков Мирзабек	
Innovatsion kichik tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash bo'yicha xorij tajribasi va uni mamlakat iqtisodiyotida qo'llash imkoniyati.....	795
Toshaliyeva Saodat Toxirovna, Eshqulova Dilorom Abduravupovna	
Перспективы развития банковского сектора в Узбекистане для иностранных туристов	802
Муминов Шахзод Низомиддинович, Каримова Азиза Махомадризовна	
Innovatsion faoliyat moliyaviy modellari va mexanizmlarini rivojlantirishning konseptual asoslari	806
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
Qishloq xo'jaligi tarmoqlarini innovatsion rivojlantirish bo'yicha xorijiy tajribalar va ulardan respublikamizda samarali foydalanish yo'llari	814
Ishniyazov Baxrom Normamatovich	
Turistik xizmatlarining o'ziga xos xususiyatlari va marketing tadqiqotlari.....	819
Berdiqulova Iroda Rayimqulovna	
Qoraqalpog'iston qishloq xo'jaligi: asosiy muammolar va rivojlanishining ustuvor yo'nalishlari	823
Yeshimbetov Uktamjon Xudaybergenovich	
Iqtisodiyotning erkinlashtirilishi sharoitlarida kichik biznes sektori rivojlanishining imkoniyatlari.....	832
Botirova R. A., Sirojiddinov I. Q.	
Kriptoalyuta va blokcheyn tadqiqotlari: tendensiyalar va istiqbollar	835
Berdiqulov Jurabek	
Bank risklarni monitoring qilish tizimini takomillashtirish	837
Hamroyev Sherzod Axtamovich	
O'zbekiston hududlariga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda ko'p qavatli "yashil" fermer xo'jaliklarini tashkil etishning ahamiyati	843
Turdimuratova Aziza Alisherovna	
Surxondaryo viloyatining mahalliy budjet daromadlarini oshirish yo'llari va uni arima modeli asosida prognozlash.....	846
Abdunazarova Shahnoza Norqo'chqor qizi	
Qishloq xo'jaligi tarmog'ining mamlakat iqtisodiyotidagi o'rni va undagi tarkibiy o'zgarishlarni statistik baholash.....	856
Zakirova Umida Maxamadaminovna	
O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatish korxonalarining ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati	863
Pardayev Jamshid Muzaffarovich	
Turizm bozorini rivojlantirishda mehnat bozorining tutgan o'rni va ahamiyati	872
Berdiqulova Iroda Rayimqulovna, Berdikulov Jurabek	
Проблемы расчета определения и планирования прибыли предприятий в условиях модернизации экономики	876
Алиева С.С.	

QISHLOQ XO'JALIGI TARMOQLARINI INNOVATSION RIVOJLANTIRISH BO'YICHA XORIJIY TAJRIBALAR VA ULARDAN RESPUBLIKAMIZDA SAMARALI FOYDALANISH YO'LLARI

O'DK:63(336.11)

Ishniyazov Baxrom Normamatovich

PhD, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

"Ekonometrika" kafedrası dotsent vazifasini bajaruvchi

Annotatsiya: Ushbu maqolada, mamlakatimizda qishloq xo'jaligi sohasida moliyalashtirish jarayonlari hamda munosabatlari hamda qishloq xo'jaligini sohaslarini innovatsion rivojlantirishda mazkur soha xo'jaliklarini moliyaviy holati ijtimoiy yo'naltirilgan bozor iqtisodiyotini shakllantirish asnosida moliyaviy barqarorligini ta'minlash hamda qo'llab-quvvatlashning innovatsion yo'llarini, yo'nalishlarini hamda moliyalashtirish mexanizmini o'rganishga yordam beradi.

Kalit so'zlar: kompleks dasturlar, xo'jalik subyektlari, bozor munosabatlari, ilg'or tajribali, qishloq xo'jaligi, optimal, jahon qishloq xo'jaligi, yalpi ichki mahsulot, fermerlik harakati, bog'dorchilik, uzumchilik, kooperativ, hamkorlikdagi kooperatsiya, innovatsion yo'llar.

Abstract: In this article, the financing processes and relations in the agricultural sector in our country, as well as the innovative development of the agricultural sector, ensuring financial stability and supporting the financial status of the enterprises of this sector in the process of forming a socially oriented market economy. helps to learn ways, directions and financing mechanism.

Key words: integrated programs, economic entities, market relations, best practice, agriculture, optimal, world agriculture, gross domestic product, farming movement, horticulture, viticulture, cooperative, cooperative cooperation, innovative ways.

Аннотация: В данной статье рассматриваются процессы и отношения финансирования в аграрном секторе нашей страны, а также инновационное развитие аграрного сектора, обеспечение финансовой устойчивости и поддержка финансового состояния предприятий данного сектора в процессе формирования социально ориентированная рыночная экономика помогает освоить пути, направления и механизм финансирования.

Ключевые слова: комплексные программы, хозяйствующие субъекты, рыночные отношения, передовой опыт, сельское хозяйство, оптимум, мировое сельское хозяйство, валовой внутренний продукт, фермерское движение, садоводство, виноградарство, кооператив, кооперативная кооперация, инновационные пути.

KIRISH

Iqtisodiyoti modernizatsiyalash sharoitida qishloq xo'jaligi hamda uning har bir tarmog'ini rivojlantirish bo'yicha rivojlangan davlatlar tajribasini, ko'rilayotgan chora-tadbirlari, turli dasturlarini amalga oshirish natijalarini o'rganish muhim ahamiyatga kasb etadi.

Buning asosiy sabablaridan biri shuki, rivojlangan mamlakatlar, jumladan, geografik jihatdan yaqin davlatlar bilan o'zaro iqtisodiy aloqalarni shakllantirmasdan turib, mamlakatimiz agrar tarmog'ining iqtisodiyotini rivojlanishini ta'minlashni imkoni yo'q.

Bugungi kunda mamlakatimizda qishloq xo'jaligini rivojlantirish asosan bozor tamoyillari asosida amalga oshirilib, qator farmon va qarorlar, kompleks dasturlar ishlab chiqilib, ishlab chiqarishga tatbiq etilib kelinmoqda.

Ammo shuni ta'kidlash kerakki, qishloq xo'jaligi korxonalari bozor iqtisodiyoti sharoitida mahsulot ishlab chiqarish faoliyatini tashkil etishning dastlabki jarayonidan o'tayotgani uchun bu borada nafaqat mablag', balki tajriba va bilim yetishmaydi.

Lekin, qishloq xo'jaligida faoliyat yuritayotgan xo'jalik subyektlari bozor munosabatlari sharoitida ishlab chiqarish faoliyatini tashkil etishning boshlang'ich jarayonini boshidan kechirganligi sababli ularda bu borada, nafaqat mablag', balki tajriba va bilim yetishmasligini alohida ta'kidlash lozim.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Qishloq xo'jaligini rivojlantirish borasida rivojlangan ilg'or tajribali mamlakatlar tajribasini o'rganish, shuningdek, rivojlanayotgan mamlakatlarda qishloq xo'jaligini tartib asosida rivojlantirish va qo'llab-quvvatlash borasida olib borilayotgan islohotlarning kuchli va zaif tomonlarini, bu boradagi muammo va kamchiliklarni aniqlash muhim ahamiyatga ega bo'lib qolmoqda, o'rganilgan tajribalardan respublika qishloq xo'jaligining o'ziga xos tomonlari hamda hususiyatlarini hisobga olgan holda optimal jihatlarini amaliyotga tatbiq etish muhim ahamiyat ega.

TAHLIL VA NATIJALAR

Bugungi kunda rivojlangan mamlakatlar qishloq xo'jaligini uch guruhga bo'lib o'rganish maqsadga muvofiq: birinchi guruhga agrar siyosati juda nozik va mustahkam qurilgan, mukammal dehqonchilik tizimi yaratilgan Yevropa Ittifoqi mamlakatlari kiradi; keyingi guruhga AQSh hamda Kanada qishloq xo'jaligi kiradi, buni AQShning agrar siyosati misolida ko'rish mumkin, chunki agrar siyosatning xususiyatlari bu mamlakatlarda bir-biriga juda o'xshash; uchinchi guruh - Yaponiyaning qishloq xo'jaligi siyosati bo'lib, u ham mamlakatimiz qishloq xo'jaligining hayotida o'ziga xos jihatlariga ega bo'lib, uni o'rganish xo'jalik rahbarlarini ko'proq kuzatishga undashi shubhasiz.

Albatta bu borada hozirgi kunda jahonda "Bugungi kunda jahon qishloq xo'jaligida 1 milliarddan ortiq iqtisodiy faol aholi mehnat qilmoqda. Jahon qishloq xo'jaligida dunyo mahsulotlarining deyarli qariyb 5 foizini tashkil qiladi" deb ta'kidlangan.

Rivojlangan davlatlar orasida qishloq xo'jaligini YalMdagi ulushi AQShda 1,2 foiz, qishloq xo'jaligida bandlik 2 foiz, Kanadada qishloq xo'jaligining YalMdagi ulushi 2,2 foiz, qishloq xo'jaligida bandlik 3 foiz, Yaponiyada ulushi YalMda qishloq xo'jaligi 1,3 foiz, qishloq xo'jaligida bandlik 5 foiz, Fransiyada qishloq xo'jaligining YalMdagi ulushi 2,5 foiz, qishloq xo'jaligida bandlik 2 foiz, Italiyada YalMda qishloq xo'jaligining ulushi 2,2 foiz, qishloq xo'jaligida bandlik 5 foizga teng, Avstraliyada YalMda qishloq xo'jaligining ulushi 8,3 foiz, qishloq xo'jaligida bandlik 4 foizga teng bo'lgan, Rossiyada YalMda qishloq xo'jaligining ulushi 8,3 foiz bo'lgan, Polshada YalMda qishloq xo'jaligining ulushi 3 foiz, qishloq xo'jaligida bandlik 18 foizga teng bo'lgan.

Rivojlangan mamlakatlarda qishloq xo'jaligining yuqori xususiyatlari natijasida ular jahon qishloq xo'jaligida yuqori o'rinlarni egallaydi. Shu bilan birga rivojlangan mamlakatlar iqtisodiyotida qishloq xo'jaligini davlat tomonidan moliyaviy qo'llab-quvvatlash hamda rag'batlantirishning kengayishi qishloq xo'jaligining rivojlanishi hamda unda fermer xo'jaliklari rivojlanishining keskin tezlashishiga olib keldi.

Rivojlangan ilg'or tajribaga ega mamlakatlarda qishloq xo'jaligida fermerlik harakatining rivojlanishi qishloq aholisining tafakkuri, dunyo qarashi, mehnat hamda hayotga bo'lgan munosabatini butunlay o'zgartirdi, ularning o'z kuchlari hamda ichki hamda tashqi imkoniyatlariga ishonchini mustahkamladi, siyosiy-huquqiy, madaniy saviyasi hamda ijtimoiy saviyasini yuksaltirdi hamda ijtimoiy faoligini oshirdi.

Rivojlangan mamlakatlarning bog'dorchilik va uzumchilikni rivojlantirish tajribasini o'rganish shuni ko'rsatadiki, xorijiy mamlakatlarda meva yetishtirish asosan kooperativ aloqalar asosida tashkil etgan. Xususan, Yevropa Ittifoqida meva mahsulotlarining 85 foizi, Yaponiyada 80 foizi, AQShda 30 foizi qayta ishlash korxonalari bilan hamkorlik qiluvchi fermer xo'jaliklarida yetishtiriladi. Fermer xo'jaliklarida yetishtirilgan meva hamda uzum asosan kooperativlar orqali sotiladi.

Kooperativlarning asosiy faoliyati qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yetishtirish, qayta ishlash, va saqlashga qaratilgan. Shuningdek, ular materiallarni taqdim etish va kreditlar berish kabi faoliyat bilan shug'ullanadilar.

Xorijiy mamlakatlarda qishloq xo'jaligi mahsulotlari yetishtirish rivojlanganligi va bu mahsulotlarni qayta ishlash darajasi juda yuqori va yaxshi tashkil etilgani natijasida aholi jon boshiga meva va uzum yetishtirish me'yordan ancha yuqori. Xususan, 2020-yilda Ispaniyada yillik ishlab chiqarish hisobiga aholini ho'l mevalar bilan ta'minlanganlik darajasi 192 foizni tashkil etadi, bu Yevropa mintaqasidagi eng yuqori ko'rsatkichni tashkil etmoqda. Bu mamlakatda aholi jon boshiga 96 kg. meva va 15,6 litr meva sharbati. Aholi jon boshiga meva va uzum sharbati Germaniyada 40,8 litr, AQShda 30 litr, Buyuk Britaniyada 19,1 litr, Fransiyada 18 litr va Italiyada 9,5 litrni tashkil etgan.

1 <http://www.mcx.ru/>

1-jadval: Yevropa davlatlarining qishloq xo'jaligi sohasini rivojlantirish uchun moliyaviy xarajatlar hajmi, mln. evro²

Davlatlar nomi	Moliyalashtirish holati ko'rsatkichlari	
	mln. yevro	%
Angliya	154	3.5
Shvesiya	149	3.4
Finlandiya	290	6.7
Portugaliya	200	4.6
Avstriya	423	9.7
Niderlandiya	55	1.3
Iyuksemburg	12	0.3
Italiya	595	13.7
Irlandiya	315	7.3
Fransiya	760	17.5
Ispaniya	459	10.6
Gresiya	131	3.0
Germaniya	700	16.1
Daniya	46	1.1
Belgiya	50	1.2
Jami	4339	100

1-jadvalda keltirilgan ma'lumotlarda 2023-yilda davomida jami Yevropa mamlakatlarida qishloq xo'jaligi ishlab chiqaruvchilari nisbatan kichik to'g'ridan-to'g'ri to'lovlar, to'g'ridan-to'g'ri subsidiyalalar bilan tartibga solish hamda narxlarni moslashtirish orqali qo'llab-quvvatlanadi, Yevropa Ittifoqi uchun taxminan 4.3 trillion dollar hamda mazkur tarmoqni rivojlantirish uchun mablag'lar yo'naltirilgan.

Ilg'or tajribaga ega mamlakatlarda fermer xo'jaliklari o'rtasidagi kooperativlar ularning yagona xo'jalikka birlashishini ifodalamaydi, balki fermer xo'jaliklari, jismoniy hamda yuridik shaxslarning xo'jalik faoliyatida mustaqil bo'lgan, birgalikdagi iqtisodiy manfaatlarini himoya qiluvchi faoliyat turini aks ettiradi. Hamkorlikdagi kooperatsiyalarni takomillashtirish orqali hamkorlikning quyidagi shakllari yaratish mumkin:

- turli yo'nalishlarda hamda qator sohalarda hamkorlikni yo'lga qo'yish;
- fermer xo'jaliklariga texnikaviy tomondan sifatli xizmat ko'rsatish;
- tashkil etiladigan mehnatni birgalikda tashkil etish;
- yer hamda yer resurslaridan hamkorlikda samarali foydalanish;
- qishloq xo'jaligi mahsulotlarni sotish hamda yetkazib berish;
- birgalikda kredit olish, sug'urtalash hamda boshqalardan iborat.

Mehnatni tashkil etish jarayonida hamkorlikka ikkita asosiy turni, ya'ni uy hamda xo'jaliklararo turlarini farqlash maqsadga muvofiqdir. Ichki iqtisodiy hamkorlik oilada namoyon bo'ladi. Mehnat kooperatsiyasida xo'jaliklararo kooperatsiya odatda butun ishlab chiqarish davrida (doimiy) yoki alohida ishlab chiqarish jarayonlarida (vaqtinchalik mehnatdan) sodir bo'ladi.

Masalan, fermer g'alla yetishtirish bilan shug'ullanadi, g'alla yetishtirish esa ko'p mehnat talab qilmaydi. May va iyun oylarida ham don yig'ib olinadi, natijada fermer xo'jaligi a'zolari vaqtincha ishsiz qoldi. Ikkinchi fermer paxta yetishtirmoqda, paxta ko'proq mehnat talab qiladi. Bunda fermerlar o'rtasida mehnat kooperatsiyasi mavjud bo'lsa, g'alla yetishtiruvchi dehqonlar a'zolarining uzluksiz ish bilan bandligini ta'minlash, qishloq xo'jaligida yetishtirgan mahsulotining xarid qobiliyatini oshirish mumkin bo'ladi.

Angliyada qishloq xo'jaligi mahsulotlari ishlab chiqarishini qo'llab-quvvatlash bo'yicha fermerlarning faoliyatini moliyalashtirishga katta e'tibor qaratilishi lozim. Qishloq xo'jaligida tadbirkorlarni, xususan, meva yetishtiruvchilarni qo'llab-quvvatlash maqsadida Buyuk Britaniya hukumati mablag'larning 80 foizigacha, xavf mavjud bo'lgan hududlarda esa 85 foizgacha mablag' qaytmasligini kafolatlaydi. Ushbu kafolatlarni qoplash uchun Buyuk Britaniya har yili byudjetdan o'rtacha 50 million funt sterling ajratadi.

2 Muallif tomonidan internet ma'lumotlaridan foydalanilgan holda tuzilgan

1990-yillardan boshlab Britaniya sanoat konfederasiyasi "Tadbirkorlarni kengaytirish dasturi"ni amalga oshirib kelmogda. Meva-sabzavot va uzumni qayta ishlash korxonalari bilan iqtisodiy aloqalar o'rnatgan fermer xo'jaliklarini moliyalashtirish mexanizmi ishga tushirilgan. Mazkur dastur doirasida qayta ishlash korxonalari bilan iqtisodiy aloqalar o'rnatgan fermer xo'jaliklariga imtiyozli stavkalarda uzoq muddatli kreditlar ajratilmoqda.

Shuningdek, ushbu dastur hozirgi kunda mahsulotni qayta ishlash korxonalari faoliyatini rivojlantirishga ham xizmat qilmoqda. Britaniya sanoat konfederasiyasi tomonidan ajratilgan mablag' meva hamda uzumni qayta ishlash korxonalari daromadidan bir foizlik chegirma hisobidan shakllantiriladi.

Bundan tashqari, Buyuk Britaniyada olib borilayotgan kredit siyosatida har bir bank o'zining individual kreditlash tizimini yaratgan. Misol uchun, Barkley Bank o'zining kengayishini moliyalashtirish uchun ikkita dastur ishlab chiqildi. Birinchisiga ko'ra, kredit summasi 5 yil muddatga 5 mingdan 100 ming funt sterlinggacha ajratiladi.

Bank kredit summasidan emas, balki fermerning yillik aylanmasidan yiliga 15-17 foiz oladi. Ikkinchi dasturda texnikalar, kichik qayta ishlash korxonalari va maxsus jihozlar sotib olish uchun 2 yildan 20 yilgacha muddatga 500 ming funt sterlingdan 500 ming funt sterlinggacha bo'lgan kreditlar ajratiladi. Foiz stavkasi Angliya bankining yoki bankning o'zining joriy stavkasiga muvofiq belgilanadi.

Xitoy qishloq xo'jaligi mevalilik sohasida 1967-yildan boshlab davlatga qarashli mavjud yetishtirish tizimi o'rniga bosqichma-bosqich tekin shartnoma mexanizmini joriy etish orqali islohotlar olib borilmoqda. Natijada qishloq xo'jaligida narx belgilash tizimi ko'proq bozor talablari sari o'zgarib, yetishtiriladigan mevaga narxlar bozor talab va taklifidan kelib chiqib belgilandi. Keyingi yillarda davlat qishloq xo'jaligi mahsulotlarini, jumladan, meva bozorida vaziyatga ma'muriy usullar bilan emas, bozordagi talab hamda taklifni tartibga solish va muvozanatni aniqlash orqali ta'sir ko'rsatmoqda. Shu bois, davlat bozordagi talab hamda taklifga asosan qishloq xo'jaligi mahsulotlarini sotib olish orqali ta'sir ko'rsatmoqda.

Hozirgi vaqtda Xitoy hukumati tomonidan mevalilik sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar asosan tuproq unumdorligini oshirish, ekinlardan sifatli hamda yuqori hosil olish, serhosil hamda bardoshli navlarni yaratish, ko'chat tizimini rivojlantirish, mahsulot sifatini oshirish, meva-sabzavot va tokchilikni yaxshilashga qaratilgan, uzoq muddatli saqlash tizimlarini rivojlantirish, shuningdek, export hajmini oshirish hamda uni har tomonlama rag'batlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Xitoyda meva hamda vino sanoati logistikasiga alohida e'tibor qaratilmoqda. Xususan, fermer xo'jaliklarini qishloq xo'jaligini maxsus texnikalari bilan ta'minlash, uni ishlab chiqarish, sotish, ta'mirlash va texnik xizmat ko'rsatishning birligi mezonlariga alohida e'tibor qaratilmoqda. Sababi, fermerlar alohida texnik xizmat ko'rsatish hamda ta'mirlashni talab qiladigan murakkab texnikani olishda nafaqat uning narxi va sifatiga, balki kafolat muddati davomida texnikani ta'mirlovchi hamda ularga xizmat ko'rsatadigan ustaxonalar tizimining mavjudligiga ham katta e'tibor beradi.

Rivojlangan mamlakatlar hamda ulardagi qishloq xo'jaligi tarmog'ini rivojlanish darajasini o'rganish ularning quyidagi o'ziga xos bo'lgan umumiy xususiyatlarga ega ekanligini ko'rsatadi:

- qishloq xo'jaligida iqtisodiyotni rivojlantirish, natijada, yuqori hosil beradigan qishloq xo'jaligi o'simliklari, ularni qayta ishlash hamda oziq-ovqat sanoatining eng yuqori sifatli mahsulotlariga aylantirishga asoslangan;
- qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti yuqori darajada rivojlangan agrosanoat integratsiyasiga birlashgan;
- qishloq xo'jaligi iqtisodiyotini rivojlantirish hamda keng ko'lamli texnologiyalar, biotexnologiya hamda axbrort kabi yuqori samarali hamda ekologik toza texnologiyalarga asoslanadi;
- qishloq xo'jaligi mahsulotlarini ishlab chiqaruvchilari kapital qo'yilmalari unumdorligini oshirishda mahsulot ishlab chiqarishdagi moddiy-texnik elementlarning o'rni keyingi yillarda pasayib, ularning o'rnida esa biologik omillarning ko'proq rol o'ynayotganligi;
- qishloq xo'jalik mahsulotlari ishlab chiqarishida kapital sig'imining pasayib borayotganligi mehnat unumdorligining esa oshayotganligini alohida ta'kidlash o'rinli hisoblanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytganda, bu tajribalarni mamlakatimizda ham qo'llash, ya'ni yirik qishloq xo'jaligi texnikasini ishlab chiqaruvchi korxonalarni dilerlik markazlari, xizmat ko'rsatish markazlari yaqinida bevosita texnikadan foydalanadigan fermer xo'jaliklarida joylashtirish, ishlab chiqaruvchi va texnika iste'molchisi o'rtasida doimiy aloqa o'rnatish maqsadga muvofiqdir. Xizmat ko'rsatish markazlarida qishloq xo'jaligi texnikalariga sotib olingandan keyingi ularga texnik xizmat ko'rsatish hamda ehtiyot qismlar etkazib berishni tashkil etish zarur.

Qishloq xo'jaligi tarmoqlarining moliyaviy barqarorligini ta'minlash uchun, bizningcha, bevosita (subsidiyalash), bilvosita (imtiyozli soliq solish va boshqalar) va vositachilar (qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishi bilan bog'liq bo'lmagan sohalar)dan tarkib topgan yaxlit tizim asosida davlat tomonidan manzilli qo'llab-quvvatlanishi ustuvor yo'nalishlar sifatida o'z navbatida moliya resurslarining maqbul (optimal) kombinatsiyalarini tatbiq etish asosida tarmoqlarning barqaror rivojlanishiga zamin yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 14-martdagi "Meva-sabzavotchilik sohasida qishloq xo'jaligi kooperatsiyasini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4239-sonli qarori. Xalq so'zi gazetasi. 15- mart 2019-y.
2. Ergashev E.I. O'zbekistonda innovatsion iqtisodiyotni shakllantirish muammolari va yechimlari. Monografiya. – Toshkent. 2015. – 215b.
3. A.Vahobov, N.Jumaev, U.Burxonov. Xalqaro moliya munosabatlari. – Toshkent: Sharq, 2003. –400-b.
4. Xamrayeva S.N. Qishloq infratuzilmasini innovatsion rivojlantirish. Monografiya – Toshkent: 2017 – 73 bet.
5. Farmonov T. Respublikada dehqon va fermer xo'jaliklarini rivojlantirish strategiyasi //O'zbekiston agrar iqtisodchi olimlar.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.